

Op de artikelen in dit tijdschrift berusten auteursrechten.

Gehele of gedeeltelijke overname van artikelen en illustraties is slechts toegestaan na voorafgaande schriftelijke toestemming van de redactie.

INHOUD

blz

- 1 Voor Koningin en Vaderland. Een rapportage over Naarden (1935-1947) uit de plakboeken van burgemeester J.E. Boddens Hosang, *Henk Schaftenaar en Annie Verweij*.
-

Voor Koningin en Vaderland

Een rapportage over Naarden (1935-1947) uit de plakboeken van burgemeester J. E. Boddens Hosang

Henk Schaftenaar en Annie Verweij

Met een onderbreking van drie jaar in de Tweede Wereldoorlog is Jacob Eliza Boddens Hosang (1899-1958) van 1 januari 1935 tot 19 juni 1947 burgemeester van Naarden geweest.

Daarvoor was hij burgemeester van Woubrugge en erna van Doetinchem. Over zijn ambtsperioden is veel informatie bewaard gebleven, dankzij de burgemeester zelf. Boddens Hosang was een verzamelaar. Hij knipte krantenartikelen waar zijn naam in voorkwam netjes uit en trok zich zondags in zijn werkkamer terug om zijn plakboeken ermee te vullen. Die albums zijn er nog en bevinden zich in familiebezit (1). Ze bevatten naast knipsels ook uitnodigingen, toespraken, verslagen, brieven, korte aantekeningen en foto's. Bijzonder interessant zijn daarbij enkele stukken uit de Tweede Wereldoorlog. Uit deze bron hebben we een geïllustreerde samenvatting kunnen samenstellen. Het laat een vooroorlogs garnizoensstadje zien met een bevolking en burgemeester die een grote blijmoedigheid uitstralen, speciaal op de hoogtijdagen rond het koninklijk huis. In schril contrast daarmee staan de oorlogsjaren waarin de liefde voor Oranje slechts tersluiks kan worden beleden. De terreur van het naziregime zal uiteindelijk leiden naar een ontslag voor de burgemeester van Naarden. De details hierover staan in het hier volgende verhaal.

Afkomst, opleiding en politieke achtergrond

Jacob Eliza (Coos) Hosang wordt geboren op 27 augustus 1899 (2). Zijn vader heet Albert Adriaan Hendrik (1867-1924) en is burgemeester van Blaricum (3). Zijn moeder is Johanna Wilhelmina Constance Boddens (1870-1939) die van haar eerste zoon bevalt bij haar ouders in Apeldoorn. Omdat de naam Boddens in deze tak gedoemd was te verdwijnen, werd per 16 november 1900 een naamswijzing voor Coos geregeld. Vanaf die datum heet hij Boddens Hosang. Dat gold uitsluitend voor hem. Zijn later geboren zuster Johanna Frederika (Frieda) (1905-1989) en broer Johan Adriaan (Adriaan) (1907-1991) hebben als achternaam Hosang gehouden (4).

Moeder Boddens en vader Hosang met hun kinderen Coos (9), Adriaan (1½) en Frieda (3½) in september 1908.

Coos doet in juli 1912 toelatingsexamen voor de middelbare school. In september van dat jaar zit hij als dertienjarige op de Gooische H.B.S. in Bussum en fietst dagelijks heen en weer tussen de Blaricumse Torenlaan en school. Op zijn achttiende behaalt hij het diploma en gaat in dienst bij het 18e Regiment Infanterie dat in Naarden is gelegerd. Daar leert hij de Vesting kennen en zwemt hij regelmatig in het militaire zwembad in de ravelijnsgracht bij de Utrechtse Poort.

Na vervulling van zijn dienstplicht gaat hij bij het Rijk werken, op een kantoor van de Registratie en Domeinen in Hilversum. Dat werk biedt weinig vooruitzichten

en daarom schakelt hij over naar de gemeentelijke overheid. Drie jaar lang doorloopt hij als volontair op het gemeentehuis van Bussum alle afdelingen en raakt geïnteresseerd in de gemeentepolitiek. Zijn politieke loopbaan start in Laren waar hij lid wordt van de CHU en de gemeenteraad. In het Larense neemt hij vele functies aan. Zo is hij commissaris van het St. Jansziekenhuis, voorzitter van de Landstormcommissie en ook in het kerkelijk bestuur laat hij zich niet onbetuigd. Zijn voorkeur gaat echter uit naar het Burgerlijk Armbestuur, waarin ook zijn moeder bestuurlijk actief was.

Boddens Hosang beschikt over grote werkkraft. Hij houdt van orde en gezag en is een trouw aanhanger van het Oranjehuis. Hij vindt het prettig om mensen te helpen. Het is dan ook niet verwonderlijk dat hij op 28 oktober 1928, nog geen dertig jaar oud, tot burgemeester wordt benoemd. Op dat moment bekleedt hij 21 functies in kerkelijke en maatschappelijke organisaties. Met zijn benoeming in Woubrugge is hij de jongste burgemeester in de provincie Zuid-Holland. In Woubrugge (2574 inwoners) valt hij op door zijn initiatieven. Hij bevordert de wegenbouw, richt een woningbouwvereniging op.

Op 3 januari 1929 wordt in de Spiegelkerk te Bussum het huwelijk ingezegend van Coos Boddens Hosang (twee dagen ervoor benoemd tot burgemeester van Woubrugge) met Fransje van Dishoek.

Coos Boddens Hosang, als jong infanterist te Naarden in 1918.

ging op, is initiator van tuinbouw cursussen, richt een eierveiling op, reorganiseert de brandweer, richt een middenstandsvereniging op, verfraait het aanzien van de gemeente en speelt ook nog voor Sinterklaas. Voor zijn gezin (5) laat hij onder architectuur van de beroemde Jan Rebel een Goois landhuis aan het water bouwen. Ja Goois, want daar zijn de jonge burgemeester en zijn vrouw geboren en getogen. Hun Gooise lidmaatschappen worden ook in Woubrugge gecontinueerd. Een keer per maand staat een weekend Laren of Bussum steevast op de agenda. Een definitieve terugkeer naar het Gooi staat het echtpaar voor ogen als in 1934 de functie van burgemeester van Naarden vrijkomt. En jawel, de trek naar die zandgronden is zo sterk dat Jacob Eliza Boddens Hosang solliciteert.

Burgemeester van Naarden

Op de functie van burgemeester van Naarden solliciteren 262 personen. Daarvan blijft alleen Jacob Eliza Boddens Hosang over. Hij wordt met ingang van 1 januari 1935 benoemd.

Hoe belangrijk het was om een goede burgemeester te hebben, drong voor het eerst tot de Naardense gemeenschap door bij de benoeming van M.P. van Wettum, die van anti-revolutionaire huize was. Daarvoor waren alleen liberalen burgemeester

Bij het kinderkuis van het Leger des Heils wordt het burgemeesterspaar toegezongen en een boeket bloemen overhandigd.

van Naarden geweest. Met de gematigde Boddens Hosang leek voor een middenweg te zijn gekozen.

Zelden werd in Naarden met zoveel vreugde een burgemeestersbenoeming begroet als deze.

De pers is lovend en beschrijft hem als hoffelijk en joviaal. Goede kwalificaties als *'een man met een brede algemene ontwikkeling'* en *'een man met een natuurlijke welbespraaktheid'* zijn niet van de lucht.

Die blijdschap zien we ook terug op de dag van zijn installatie. Op 17 januari 1935, een grijze maar droge donderdag, worden de burgemeester en zijn gezin om twaalf uur opgewacht bij de gemeentegrens aan de Julianalaan (6). Daar houdt boomkweker P. Visser een welkomstrede en gaat het, voorafgegaan door de plaatselijke harmonie D.O.B., in rijtuigen op de Vesting aan. Negentien verenigingen lopen mee in de optocht. De burgemeester zit met zijn gezin in een grote landauer getrokken door vier paarden. Daarachter volgen rijtuigen met de feestcommissarissen. Bij het kinderkuis van het Leger des Heils op de Lambertus Hortensiuslaan stopt de stoet en zingen de kinderen het psalm *'Dat 's Heeren zegen op U daal'*. Via het Rembrandtpark, de Amersfoortsestraatweg en de Kapitein Meijerweg, waar een erepoort is opgericht en honderden schoolkinderen staan, trekt de stoet de met vlaggen versierde Vesting binnen.

De officiële installatie vindt plaats om drie uur in de Raadzaal van het Stadhuis.

In een landauer over de Kapitein Meijerweg op weg naar de ambtsaanvaarding.

Loco-burgemeester J.P. Dudok van Heel spreekt Boddens Hosang toe en hangt hem de ambtsketen om. Hij schetst de historische ontwikkeling van de stad, geeft uiting aan de angst voor de heersende economische crisis en laat de nieuwe burgemeester weten dat Naarden groeit: *'In het afgelopen jaar kwamen er 567 inwoners bij, zijn er 216 villa's gebouwd en nu zijn er 151 in aanbouw'*. Er ligt een taak om de inwoners van de nieuwe villaparken bij het culturele en economische centrum van Naarden, de Vesting, te betrekken.

Loco-burgemeester J.P. Dudok van Heel hangt Boddens Hosang de ambtsketen om.

De nieuwe burgemeester verwerkt in zijn speech een spreuk van Vondel die voor hem van de allergrootste betekenis is: *'Indien het gemeen U roept, besorgt het als Uw eigen'*. Dat belooft veel, een burgemeester die zich op en top voor de gemeenschap zal inzetten.

Ter afsluiting van de feestelijkheden is er 's avonds een optocht met 180 fakkeldragers. Met muziek voorop en wel 1000 mensen erachter defileert de stoet langs het bordes van een in de schijnwerpers gezet Stadhuis. Ook de Grote Kerk is van buitenaf verlicht. Daarna is er een receptie waar met name het Naardense verenigingsleven zich manifesteert met toespraken, gelukwensen en bloemen. Die bloemen worden de volgende dag door de burgemeester en zijn vrouw bij de zieken van Naarden thuisbezorgd. Een lijstje met namen - de burgemeester hield dat zelf nauwkeurig bij - laat weten, wie die vrijdag met dit bijzondere bezoek werd vereerd.

Een goede start

Als oud-Gooiers voelen Boddens Hosang en zijn vrouw de local color van Naarden zonder enige moeite aan. Ze komen bij alle gezindten en zijn present bij uiteenlopende gebeurtenissen. Ze oogsten daarmee veel waardering. Zo is de burgemeester aanwezig bij voetbalwedstrijden en doet zijn vrouw zelfs de aftrap. Hij steelt de show bij een bazaar ten bate van een fonds voor de bouw van een diaconessenziekenhuis waar hij taarten, rollades en zakken antraciet aanprijft bij een rad van avontuur. Als de elektriciteit uitvalt gaat hij onder grote hilariteit bij het licht van een lucifer verder. Als er iets moet worden ingezameld voor de bedeling, voor bijzondere noden, voor ouden van dagen of voor de jongsten onder ons, mevrouw Boddens Hosang-van Dishoeck is van de partij. Ze is medeorganisator van een boeken-, brei- en een luiermanenactie of bakt oliebolletjes voor het goede doel. De burgemeester zelf heeft de gave om met gevoel voor humor menige kwestie ten

In de burgemeesterskamer in het Stadhuis in 1935.

gunste van de gemeenschap te keren. Al in zijn eerste ambtsjaar lost hij een conflict binnen de turnvereniging Keizer Otto op en mengt zich in een kwestie over de verkeersveiligheid op de Rijksweg. Sinds de opening van het traject Amsterdam-Naarden waren er 250 ongelukken gebeurd en dat trekt hij zich bijzonder aan. Hij laat de kentekens van auto's noteren die de deelstreep overschrijden. Overtreders krijgen een waarschuwing en moeten schriftelijk beloven dit voortaan achterwege te laten om een bekeuring te ontlopen.

In de gemeenteraad wacht meteen een heikel karwei. Het vertrouwen in wethouder Smits wordt opgezegd. Met tact, een goed humeur en hier en daar een kwinkslag weet hij het gezelschap zo te stemmen dat hij het heft in handen houdt. Pijnlijke incidenten, waarvoor brandstof te over is, komen daardoor niet tot eclatante explosies.

Comenius

Naarden staat in de jaren dertig in de ban van Jan Amos Comenius. Na de ontdekking van zijn graf in de Waalse Kapel en de opgraving en herbegraving van zijn gebeente werd de kapel gerestaureerd en tot mausoleum bestemd. Comenius is 'hot' in die tijd: de Bussumse wandelclub 'De Kievit' trekt jaarlijks meer dan 1000 wandelaars bij haar Comeniusherdenkingsmars. De Esperantovereniging profileert zich eveneens met een Comeniusherdenking waarvoor honderden esperantisten naar Naarden komen.

Naarden oogst met Comenius landelijke bekendheid. Dat is op 28 maart 1935 wederom het geval bij de opening van de 'Comeniuskapel'. Na jaren van voorbereiding valt de eer toe aan de net aangetreden burgemeester om allen die iets aan de verwezenlijking van de kapel hadden bijgedragen te mogen ontvangen. De bijeenkomst vindt plaats in een bomvolle Grote Kerk. Boddens Hosang spreekt in drie talen zijn gehoor toe, waaronder de Tsjechische gezant dr. Krno en de Nederlandse minister van OKW Marchant. Een vrome pelgrimstocht van de kerk naar de graftombe volgt. Langs de route staat een dubbele haag van turners en turnsters van Keizer Otto. Ook militairen van het garnizoen staan opgesteld als erewacht. Bij de kapel overhandigt dr. Krno de sleutel aan de burgemeester die daarmee de zorg over het graf, een stukje grond dat in 1933 aan de Tsjechische regering in erfpacht was afgestaan, symbolisch overneemt. Honderden genodigden doen zich daarna te goed aan rijk voorziene buffetten die door de keuken van Hotel het Bosch van Bredius in het Stadhuis zijn verzorgd. Bij de inwijding zijn ook Tsjechische mijnwerkers uit Zuid-Limburg present maar in hun bescheidenheid blijven ze buiten staan. Als Boddens Hosang het bemerkt, laat hij ze ogenblikkelijk naar binnen roepen om ook mee te delen in al die heerlijkheden.

Deze gebeurtenis was eigenlijk maar een voorproefje van de officiële inwijding van de kapel op zaterdag 8 mei 1937. Toen was de inrichting van het gebouw geheel voltooid. Op een foto van de 'Cérémonie à la Grande Eglise de Naarden', zien we onder meer Tsjechische en Nederlandse ministers, diplomaten en burgemeesters onder wie die van Amsterdam. Zelfs de koningin heeft een vertegenwoordiger afgevaardigd. Twee dagen na de inwijding wordt Boddens Hosang, die bestuurslid is van de vereniging Nederland-Tsjechoslowakije en voorzitter van de Naardense Comenius Vereniging, benoemd tot ridder in de Orde van de Witte Leeuw van Tsjechoslowakije. Al eerder had hij de gedenkpenning ontvangen van de Comenius Universiteit van Bratislava.

Met Comenius zijn niet alleen de landelijke ogen op Naarden gericht maar ook op de burgemeester. Boddens Hosang geniet daarmee al snel bekendheid in het Haagse diplomatieke milieu. Ter voorbereiding van de inwijding van de kapel luncht hij met ministers en andere hoge pieten in Den Haag. Ook op de nationale feestdag van de republiek Tsjechoslowakije is hij met zijn vrouw in gala op een Haags diner. In Naarden blijft het ondertussen een komen en gaan van Tsjechen. Boddens Hosang leidt zelf excursies naar de kapel, schrijft stukjes over de geleerde en houdt over hem en zijn laatste rustplaats een causerie op de radio. Tot op de Antillen wordt er naar de burgemeester geluisterd. Een toehoorder uit St. Eustatius schrijft hem: *'Uw stem is geknipt voor de mikrofoon. Laat ons iets meer hooren over den grooten Comenius'*. Dat doet de burgemeester en op 11 februari 1938 is hij andermaal te horen op de Phohi-zender.

1. Boddens Hosang spreekt op 28 maart 1935 in de Grote Kerk ter gelegenheid van de opening van de 'Comeniuskapel'. 2. Kranslegging in maart 1935 in de nog niet ingerichte kapel. 3. Tsjechen zijn op 8 mei 1937 toehoorders in de Grote Kerk bij de inwijding van het Comenius Mausoleum. 4. Tsjechen in nationaal kostuum op 8 mei op weg van de Grote Kerk naar het Mausoleum. 5. Hoogwaardigheidsbekleders betreden op 8 mei het Mausoleum. 6. In de Kloosterstraat na afloop van de plechtigheid. Vooraan Boddens Hosang met de inspecteur van politie Brands, daarachter de afgevaardigde van H.M. de koningin baron van Oldeneel tot Oldeneel met links van hem minister jhr. De Graeff.

Maar in dat jaar luwt de drukte rond het graf van de Tsjechische geleerde. Eind april is het echtpaar Boddens Hosang nog present op het afscheid van dr. Krno in het Amsterdamse Carlton Hotel. Kort na de kennismaking met de nieuwe gezant echter valt,

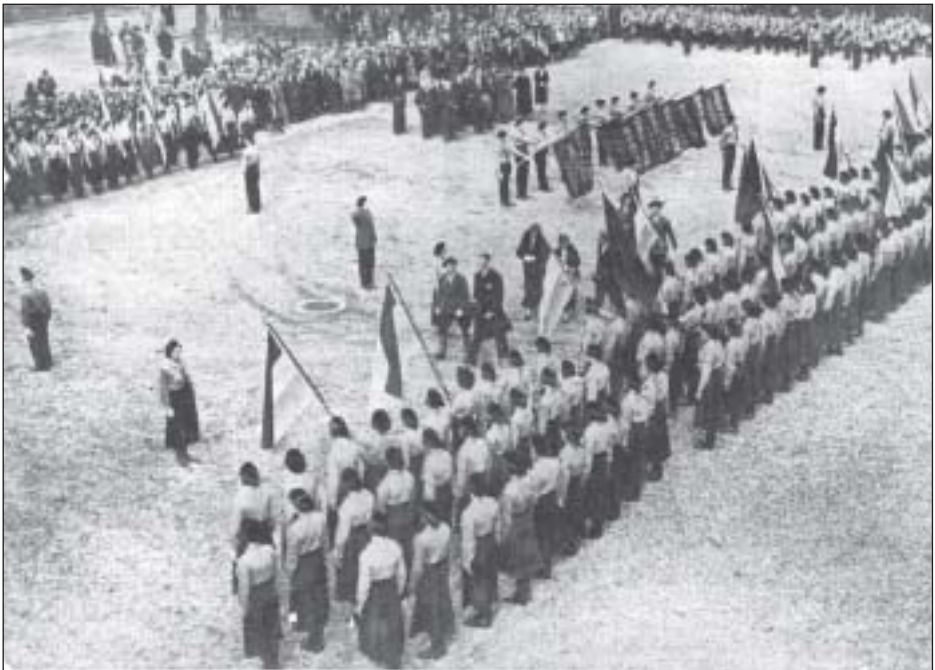
met de Duitse inval, het doek voor de republiek Tsjechoslowakije. Het graf van Comenius moet het dan acht jaar lang alleen met het eerbetoon van de Comeniusvereniging van Naarden doen.

De Oranje Garde

Naarden is aan de vooravond van de Tweede Wereldoorlog een Oranjebolwerk. De stad heeft een Oranje Comité, een Oranje Vereniging en een Oranje Garde. De nieuwe burgemeester is bovendien een overtuigd Oranjeman. Tijdens zijn ambtsperiode wordt door hem menige ode aan ons vorstenhuis gebracht.

De vesting Naarden met haar feesten en Oranje zijn één. Het is dan ook niet vreemd dat juist in de Vesting in 1935 de landelijke bijeenkomst van de Oranje Garde wordt georganiseerd.

Op 23 april arriveren de gardisten uit het hele land. Boddens Hosang inspecteert op het Promersplein de verschillende vendels die daar in fleurige uniformen en met hun vlaggen staan opgesteld. Er is veel bekijks. Met muziek voorop trekt een defilé van gardisten langs het bordes van het Stadhuis. In de middag volgt een propagandamars door Naarden en Bussum. De manifestatie spreekt tot de verbeelding van de christelijke jeugd. Het 'Vendel Naarden', de twee jaar eerder opgerichte plaatselijke afdeling van de Oranje Garde, kan een aantal nieuwe leden bij schrijven.

Boddens Hosang inspecteert de Oranje Garde op 23 april 1935 op het Promersplein.

Enkele dagen later viert het Vendel Naarden in het Hof van Holland in de Kloosterstraat de verjaardag van prinses Juliana. Bij die gelegenheid wordt de burgemeester beschermheer. Ter opluistering van de vreugde levert het Regiment Motor Artillerie een strijke. De politiechef van Naarden en verschillende leden van het gemeentebestuur geven acte de présence. De avond vangt aan met twee coupletten uit het Wilhelmus en een welkomstwoord van voorzitter G.A. van Keule die in het dagelijks leven vader is van het Protestants Militair Tehuis. Dan volgt een psalm en een gebed. Bij de benoeming van Boddens Hosang als beschermheer zegt Van Keule wat hij verwacht van de gardisten: *‘Wij willen dat de christelijke jeugd meer marcheert en zingt dan rede-neert. Eenheid van zin en geest streven wij na en dat demonstreren wij bij talrijke aan-gelegenheden’*.

Naar een betoog van de net benoemde beschermheer wordt vervolgens ademloos ge-luisterd.

..... ‘De persoon van onze geliefde vorstin is ons symbool van aards gezag. Het leven van onze koningin is als een baken in zee, een lichtspoor voor onze weg en het is onze eretaak de jeugd bij te brengen dat Nederland nooit genoeg voor Oranje kan doen. Waarom worden jongeren onder ons lid van de Oranje Garde? Niet vanwege het aardige uniform of de gezellige bijeenkomsten maar omdat ze nu reeds medebouwers willen zijn aan de rechts-staat van het vaderland waarvan drie pilaren - de koningin, het gezin en het geloof - het volksleven schragen’ .....

Een daverend applaus volgt. Met het zingen van Vaderlandse liedjes, een ‘Holland’ spreekkoor en voordrachten wordt de avond voortgezet. Tot slot volgt een avondzang en dankzegging.

Een jaar later roept het tromgeroffel van de Gardeband de Naarders naar de Marktstraat waar een nieuw vendelkwartier (in het pand van de tegenwoordige boekhan-del Comenius) in gebruik wordt genomen. De zevenjarige Freddie Boddens Hosang mag als jongste gardist de vlag hijsen bij de opening van de zaal, waarvoor door zijn vader een beeltenis van de koningin in kroningsmantel wordt geschonken. Zijn moe-der doet daar nog een ets van een van onze oorlogsschepen bij.

De Oranje Garde wordt breed ondersteund in het Naarden van toen. Aanzienlijke personen als schoolmeester Henk Jansen, de gemeentearchitect Bab Deenik en de dochter van oud-burgemeester Van Wettum zitten dan ook in het bestuur. Adhesie-betuigingen zijn er vanuit de andere door bekende Naarders gedragen Oranjeverenigingen.

Icona

In Naarden wordt in 1935 het inwonertal van 8000 overschreden. De bouw van aan-trekkelijke villawijken met vijvers en plantsoenen in de voormalige schootsvelden is

De burgemeester leidt in 1936 nieuwe inwoners door de Vesting.

daar debet aan. Bij zijn installatie was al aan de burgemeester ingegeven om de nieuwkomers in de buitenwijken te betrekken bij het leven in de Vesting. Om dat te verwezenlijken is toen het Initiatief Comité Naarden (Icona) opgericht. De jonge burgemeester wordt er voorzitter van. Met zijn frisse ideeën weet hij er voor te zorgen dat er tussen de nieu-

Als voorzitter van Icona geeft de burgemeester vanaf de toren een uitleg over zijn gemeente.

we inwoners van Naarden al dadelijk contact is. In de zomer leidt hij excursies langs de historisch waardevolle gebouwen in de Vesting en fietst met nieuwe ingezetenen door het natuurschoon van het Gooi. 's Winters organiseert hij avonden waar oude en nieuwe burgers met elkaar kunnen kennismaken. Die avonden worden bij voorkeur gehouden in Hotel het Bosch van Bredius. Goochelaar Jan Hagoort en dichter Clinge Doorenbos treden daar op. Op 8 januari 1938 steelt het echtpaar Boddens Hosang zelf de show door in de huid van Thomasvaer en Pieternel een nieuw Naardens jaar in te luiden.

De rondleidingen, lezingen en fietstochten zijn een zich jaarlijks herhalend fenomeen. Ook de gemeentearchitect doet er aan mee. Hij leidt excursies langs de IJsselmeerkust. Maar de voorzitter zien we bij deze activiteiten overal. Hij neemt mensen mee de toren op, wandelt met groepen door de straten, houdt vlotte speeches over de geschiedenis van de stad en promoot en passant ook het winkelbestand. Dat laatste is hard nodig want de buitenwijkers kopen in Bussum. Een doorbraak van de wallen is daarom dringender dan ooit.

Met een ferme zwaai van de burgervader wordt op 14 februari 1938 na 22 jaar bakkeleien een 250 jaar oud stuk wal de gracht ingekieperd.

De Doorbraak

Op 18 november 1937 komt de verlossing van de Staten. De doorbraak van de wallen

Er is een doorbraak. Kiepkarren voeren zand aan.

Heien voor de Beatrixbrug.

is in kannen en kruiken. Heel Naarden is blij. In de gemeenteraad worden toespraken gehouden en er wordt getrakteerd op taart. De weg door de gracht zal naar de oud-

Wethoudersdochter Ria Kuijer biedt op 9 juni 1939 de burgemeestersweduwe Van Wettum-Linck de schaar aan waarmee deze de Burgemeester Van Wettumweg officieel zal openen.

burgemeester Van Wettum worden genoemd. Hij ijverde er al voor toen hij nog wethouder was. Een snelle realisatie van 'de Doorbraak' zal volgen. Op 14 februari 1938 steekt Boddens Hosang een spa in de wallen en werpt de eerste schep zand in de gracht. Boddens Hosang hoopt dat de Doorbraak tot de opbloei van de stad zal leiden en dat de aannemer vaart in het werk zal zetten. Dat gebeurt ook. Er wordt bijzonder hard en met plezier aan gewerkt. In juni 1939 is het project voltooid. Overal wappert in de Vesting de driekleur als teken van algemene vreugde. Vlak voor de opening nemen veel vestingbewoners nog een keertje de Kippenbrug. Volgens een geschiedschrijver uit die tijd trilde de Kippenbrug toen van ontroering op haar hoge benen.

Op vrijdagavond 9 juni 1939 loopt aan het hoofd van een stoet van genodigden Boddens Hosang van het Stadhuis naar de Doorbraak. De weg is met een oranje lint afgesloten. Als D.O.B. het lied 'In naam van Oranje doe open de poort' inzet, knipt de weduwe van de oud-burgemeester, mevrouw Van Wettum-Linck, het lint door. Wethouder Kuijer onthult de bronzen naamplaat die er anno 2011 nog altijd hangt.

De burgemeester refereert aan het feit dat gemeentearchitect Deenik al 22 jaar geleden het eerste plan tot doorbraak van de vestingwallen maakte. Boekdelen zouden gevuld kunnen worden met wat er nadien is gestreden eer de opening van deze voor Naarden zo belangrijke weg een feit werd.

Vervolgens begeeft het gezelschap zich naar de Beatrixbrug waar met een druk op de knop de brug wordt neergelaten. Burgemeester Lambooy van Hilversum mag de handeling verrichten. Hij was de minister van Oorlog die in 1927 zijn goedkeuring gaf aan het plan. De feestelijke opening wordt afgesloten met een stoet van reclamewagens van de Naardense middenstand waarin ook een ouderwetse brandspuit en een voorhistorische vuilniswagen meerijden.

Huwelijksfeest Juliana en Bernhard

Terug naar 7 januari 1937, de huwelijksdatum van Juliana en Bernhard. Als Naarden feest viert, is er echt vreugde. Op maandagavond 4 januari gaat het feest van start in de Turfpoortstraat. Daar hebben zich de burgemeester en duizenden Naarders bij een nagebootste, maar nog gesloten Turfpoort verzameld. Om acht uur zal de poort met trompetgeschal van herauten worden geopend. Aan de andere zijde van de poort, vóór de openbare leeszaal, zal een bruiloftsfeest worden gehouden in oud-Hollands kostuum. Tafels met gevulde gouwenaars, testen met smeulende kooltjes en grote potten boerenjongens staan klaar. De Turfpoortstraat is versierd met 800 lampions en in de Marktstraat flonkeren honderden brandende vetpotjes met daarop de letters J en B. De Vesting is met meerdere feestpoorten opgesmukt en de Utrechtse Poort staat volop in floodlight. Felle schijnwerpers zijn ook gericht op de Promerskazerne, de toren en het Stadhuis.

Voor Oranje pakt Naarden weer stevig uit. Dat zien we ook op de dagen erna. De Oran-

Het glas wordt geheven tijdens de opening van de Juliana/Bernhard-feesten bij de Turfpoort op 4 januari 1937.

De Promerskazerne feestelijk versierd en geïllumineerd tijdens de JB-feesten.

De tapijtknoopsters mevrouw Boddens Hosang, dochter Frankje, juffrouw Zwenk en mevrouw Dudok van Heel-Kuhn werken aan een passend geschenk voor het prinselijk bruidspaar.

je Garde heeft in haar vendelkwartier de fototentoonstelling 'Het Vorstelijk Huis' ingericht. De burgemeester had een groot deel van zijn eigen 'Oranjecollectie' ingebracht. Vanaf de toren zijn carillonbespelingen en de middenstand doet mee aan een etalagewedstrijd. Tal van winkelramen zijn met sparrengroen en oranje anjers van crêpepapier getooid. In het Hof van Holland is een feestavond voor de ouden van dagen met zang en muziek waaronder een optreden van de mandolineclub van de Oranje Garde. Aan de vooravond van de huwelijksvoltrekking wordt er een speciale dienst in de Grote Kerk gehouden. Tot slot organiseert Icona een Oranjebal in Hotel het Bosch van Bredius en dat wordt een groot succes.

De vrouwen van de stad Naarden bedenken een huwelijkscadeau voor onze geliefde prinses. Op 14 september 1936 komen 15 dames op het Stadhuis samen. Er wordt besloten een Smyrnatapijt te knopen met daarop het wapen van de stad. Huis-aan-huis collecteren de dames om de 260 gulden bijeen te krijgen die nodig zijn voor de wol. Tegelijkertijd melden zich 50 dames om te knopen. Dat werk gebeurt bij mevrouw

Boddens Hosang thuis die daarvoor een kamer heeft ingericht. Zij regelt ook de werkverdeling. Vier tot zes dames zijn daar de hele week door aan het werk. Het zijn boerinnen, zusters van de kloosterschool, maar ook mevrouw Dudok van Heel-Kuhn, die met 71 jaar de oudste is. Uiteindelijk werken er wel 100 vrouwen aan mee. Het resultaat is verbluffend. Na 37 dagen wordt de laatste van 220.000 knopen gelegd en wordt het tapijt in het Stadhuis tentoongesteld.

Een poging om het persoonlijk ten paleize te mogen overhandigen strandt op de onmogelijkheid voor het prinselijk paar om dat voor alle cadeaus uit het land te doen. In de tweede helft van november wordt het tapijt opgestuurd naar de dienst van Hare Koninklijke Hoogheid. Op 11 december volgt een dankbetuiging van de prinses. Een overschot van

175 gulden van het ingezamelde bedrag wordt na schriftelijk overleg met de prinses voor de behoeftigen van de gemeente Naarden bestemd.

Het resultaat van 220.000 knopen.

In de tweede helft van de jaren dertig zijn in de Vesting de feesten niet van de lucht. Op 31 januari 1938 wordt prinses Beatrix geboren en Naarden laat zich natuurlijk niet onbetuigd. Eind augustus van dat jaar wordt met een grote historische optocht het 40-jarig regeringsjubileum van koningin Wilhelmina gevierd. Dan zijn er nog de zomerfeesten waarop D.O.B. en andere muziekkorpsen excelleren. Maar ook het garnizoen laat regelmatig van zich horen. Al het Oranjefeestgedruis vindt ook zijn weerklank daar.

Motorartillerie

In de Weeshuiskazerne is in de tweede helft van de jaren dertig het Regiment Motor Artillerie gelegerd. Commandant is de luitenant-kolonel H.F.H.C.C.A. von Freytag Drabbe. Op woensdag 16 december 1937 viert het regiment zijn tweede lustrum. Overall in de Vesting wapperen vlaggen. Een muziekkorps van de Infanterie laat op een rondgang door de stad opwekkende marsen horen. Het is weer feest binnen de wallen.

In de ochtend herdenkt de commandant in de pas geopende eetzaal van de kazerne

Woensdag 16 december 1937. Bij de viering van zijn tweede lustrum staat het Regiment Motor Artillerie aangetreden op het Promersplein. Overste Von Freytag Drabbe (geheel links) bedankt voor het geschenk: nieuwe bazuinen met fraaie fanions.

Op het Adriaan Dortsmanplein aanschouwen de minister van Oorlog J.J.C. van Dijk (met bril), de burgemeester en autoriteiten de militaire ceremonie. Eerste en tweede van links bestuursleden van de middenstandsvereniging De Eendracht, de heren Henselijn en Smits.

Defilé bij het 125-jarig bestaan van het Regiment Motor Artillerie op 18 januari 1939. Drie gemotoriseerde batterijen paraderen langs het bordes van het Stadhuis.

Om twaalf uur staat het hele regiment met houwitsers en kanonnen in carré aangedreden op het Promersplein waar een generaal de troepen inspecteert. Het polygoon-journaal legt alles vast. In de middag verzorgt Boddens Hosang een rondleiding door Naarden voor de reserveofficieren. Er volgt een feestmaal in de kazerne waar de overste buitendienst Maurenbrecher van het KNIL zijn dia's over Atjeh laat zien. Tot slot volgt een feestavond in Concordia in Bussum.

Ruim een jaar later is het weer zover. Op 18 januari 1939 viert hetzelfde korps (dan 9e Regiment Artillerie genaamd), wederom uitbundig zijn 125-jarig bestaan. De burgemeester vindt het maar verwarrend: *'Een 125-jarig bestaan van een regiment dat pas een maand geleden was opgericht en ruim een jaar geleden haar 10-jarig bestaan luisterrijk vierde'*. Maar de commandant legt uit dat het huidige regiment is ontstaan uit verschillende reorganisaties die zijn voortgekomen uit het 2e Regiment Vestingartillerie. De recente reorganisatie was het gevolg van de gebeurtenissen in 1938 (de inlij-

in het bijzijn van de burgemeester de 10e verjaardag van het regiment. Ook de heren Henselijn en Smits van de middenstandsvereniging De Eendracht - het garnizoen is voor de winkeliers onmisbaar - zijn present.

In zijn toespraak herinnert de commandant aan de slechte tijdgeest voor de weerkracht bij de geboorte van het regiment. Maar sinds er gewapende conflicten dreigen, zijn de ogen van ons volk eindelijk opengegaan. Met spoed, zo gaat hij verder, worden eindelijk nieuwe 10-veld kanonnen gefabriceerd.

Na afloop van zijn rede worden cadeaus overhandigd: drie portretten van de koninklijke familie en klokken voor de nieuwe eetzaal. Icona komt met 400 sigaren voor het hele regiment en de reserveofficieren doen 8 bazuinen cadeau. Per speciale order wordt dan bepaald dat op de verjaardagen van de leden van het Koninklijk Huis en op de hoogtijdagen van het regiment de bazuinen dienst zullen doen in de taptoe die op de hoek Marktstraat/Kloosterstraat en voor het Stadhuis zal worden gegeven.

ving van Oostenrijk door de Duitsers) waardoor de Nederlandse overheid begreep dat de eeuwige vrede nog niet was gekomen. Tekenen daarvan hadden ook de Vestingbewoners onlangs nog met eigen ogen in hun straten gezien.

Slachtoffers naziterreur in Naarden

‘Door de oude vesting gaat op donderdagmiddag 17 november 1938 een groep kinderen, druk babbelend, zo nu en dan een liedje zingend. Aan het hoofd loopt een verpleegster met een paar dreumesen aan de arm, achteraan sluit een juffrouw de rij, ook gearmd met twee meisjes, die dit voorrecht op prijs weten te stellen.

Een typisch Nederlands tafereeltje; kinderen in de vrije lucht, wandelend in het vrije uur. Een schoolklasje denkt men te zien, hoogstens jongens en meisjes uit een inrichting.

Dichterbij gekomen, bespeurt men echter, dat hun taal de Nederlandse niet is, zij spreken Duits en dan weten we, dat het het eerste clubje emigrantjes is, dat aan de verschrikkingen aan de andere zijde van de grens gelukkig onttrokken een gastvrij tehuis hebben gevonden in de oude vesting Naarden, in het bekende Weeshuis, dat sinds jaren leeg stond. Het is eigenlijk heel eenvoudig in zijn werk gegaan, zoals alle begin van zuiver medelijden ongecompliceerd is.

Mevrouw Boddens Hosang, de echtgenote van de burgemeester van Naarden, onderzocht of er niets gedaan kon worden om het lot van de medemensen die verdrukt worden, te verzachten. Door haar bemiddeling was het mogelijk het Weeshuis, dat leeg en onbewoond was, beschikbaar te stellen. Dit is opgegeven aan het grote comité voor de joodse vluchtelingen in Amsterdam, dat dit dankbaar aanvaard heeft.

Toen zijn de kinderen gekomen, drieëntwintig, hartelijk ontvangen door een inmiddels op initiatief van mevrouw Boddens Hosang bijeengeroepen damescomité uit Naarden. Kleine vluchtelingen uit Frankfurt am Main gepakt en gezakt. Hun koffers - ze liggen nu ordelijk op de gangen van het Weeshuis - met zorg door moeder met kleertjes gestopt. Vader hebben zij niet meer gezien. Hij was in de nacht ‘abgeholt’.

In Naarden was alles voor hen in allerijl in gereedheid gebracht. Bedden, serviezen, was-tafels, alle goede gaven van mensen die wisten dat hier geholpen moest worden.

De kinderen hebben gegeten en geslapen die eerste nacht in het grote huis. Toen is er een morgen aangebroken vol zonschijn. Een dag in hun leven - zij zeggen het zelf - dat zij niet geplaagd werden door kornuiten die nu eenmaal ariërs genoemd worden. Een dag van vrij ademen, van liefde en goedheid van vreemde mensen, die plotseling doen alsof zij nu vader en moeder over hen zijn geworden.’ (7).

Met deze tijdelijke opvang is Naarden de eerste gemeente in ons land die daadwerkelijk hulp biedt aan deze kinderen. Daarmee haalt de stad de kranten, zelfs in het buitenland. In de Times en Le Soir de Bruxelles wordt een fotoreportage van het gebeuren in het Burgerweeshuis geplaatst. Het zijn zulke aandoenlijke plaatjes dat enkele lezers aan de burgemeester en zijn vrouw schrijven dat ze deze niet met droge ogen

Joodse kinderen uit het Duitse Frankfurt am Main in het Burgerweeshuis in november 1938. 1. Dokter Croiset van Ughelen verzorgt het medisch onderzoek. 2. Verpleegsters wassen de kinderen. 3. De burgemeester schept soep op. 4. Op de gang naar de slaapkamers. 5. Mevrouw Boddens Hosang kijkt toe of niemand te kort komt. 6. Verpozing op de stoep van de hoofdingang.

hebben kunnen aanzien. Telegrammen en brieven met een al even emotionele inhoud worden van heinde en verre naar de heer en mevrouw Boddens Hosang gestuurd. Het echtpaar geniet met hun actie een diepe achting. Een krantenlezer schrijft: *Als jood*

ben ik er trots op dat u hier voor de hele wereld een voorbeeld geeft dat niet ieder Christen tegen ons is. Hij hoopt vurig dat wanneer straks in Duitsland de beschaving terugkeert, de kinderen naar hun Heimat kunnen teruggaan.

De terugkeer van de beoogde beschaving zou echter nog lang op zich laten wachten. Naarden bereidt zich ondertussen op een nog ongewis onheil voor.

Luchtbeschermingsdienst en mobilisatie

In juni 1939 demonstreert de Gemeentelijke Luchtbeschermingsdienst van Naarden (de LBD) haar kunnen in het Jan Jurrissenplantsoen. Oefeningen met brandblusapparatuur en gasmaskers volgen en de pers doet van alles uitvoerig verslag. Op 28 augustus mobiliseert ons land zijn strijdkrachten. Aanleiding is de crisis rond Polen en de daarmee samenhangende oorlogsdreiging. Boddens Hosang doet een oproep aan de Naarders om gastvrij te zijn voor de hier gemobiliseerde militairen. Bij het gemeentebestuur komen brieven van de provinciale griffie binnen die anticiperen op een naderende oorlog: paarden en vrachtauto's moeten worden geïnventariseerd. Ook de LBD oefent ernstiger dan ooit. Op 18 november wordt Naarden in volslagen duisternis gehuld. Overste Maurenbrecher commandeert vanaf zijn hoofdpост aan de Jan ter Gouwweg. Na sirenegeloei stuurt hij 200 controleurs de wijken in. Hij is tevreden, de oefening is geslaagd. Met een metalen tong-tong wordt het einde van de alarmfase doorgegeven. Het lachwekkende geluid blijkt kenmerkend voor Naarden. Nergens

Voordat de oorlog losbarst, wordt er in de tweede helft van maart 1940 in de Grote Kerk gewerkt aan de bouw van een 'kluis' ter beveiliging van de kunstschaten van de kerk.

wordt het zo gedaan. De Naardense LBD groeit in die dagen uit naar een enorme organisatie.

Het oefenen bereikt een hoogtepunt als op 2 april 1940 een luchtaanval op de hele gemeente in scene wordt gezet. Honderden vrijwilligers zijn dan in touw om 'branden' te blussen die gelijktijdig in de gemeente woeden. De locaties zijn bezaaid met nep-slachtoffers die van eerste hulp moeten worden voorzien.

De gemeente Naarden is voorbereid op calamiteiten. Zelfs ligt er een evacuatieplan klaar.

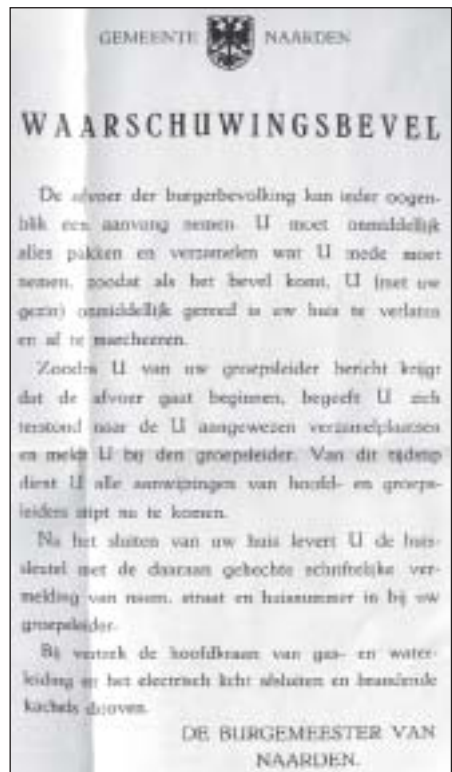
De meidagen van 1940

Op vrijdag 10 mei 1940 zien ooggetuigen uit de Vesting om twee uur in de nacht zoeklichten boven Amsterdam. Ze menen ook afweergeschut te horen. Anderhalf uur later worden door hen laagvliegende eskaders boven het IJsselmeer waargenomen. Half vijf gaan de LBD-sirenes te keer en lopen er patrouilles door de wijken. Door al het lawaai is de bevolking al vroeg op en luistert wat de radio te melden heeft. Al snel komt het bericht dat de Duitsers Nederland, België en Luxemburg zijn binnengevallen. Er wordt gewaarschuwd voor vreemde vliegtuigen en parachutisten. Onze Landsmoe-

der, koningin Wilhelmina, houdt een korte proclamatie. Ze spreekt van een brute aanval.

Die vrijdag is Naarden in rep en roer. Bij de post- en bankkantoren staan lange rijen mensen om geld op te nemen. Mid-denstanders beplakten hun winkelrui-

ten met papier uit voorzorg tegen rondvliegende glasscherven. De gemeente en kerken brengen archieven en kostbaarheden in veiligheid. De burgemeester maakt aan de inwoners van Naarden bekend dat onverwijd alle vuurwapens en munitie moeten worden ingeleverd op het politiebureau. De politie is druk doende om een groot aantal vreemdelingen en NSB-ers te arresteren.

De volgende dagen gaat een stroom van geruchten rond. 'Duitse parachutisten zouden in de contreien van Naarden zijn geland'. Om het landen van vliegtuigen te voorkomen, worden op de meenten kuilen gegraven en lege vaten gedumpt.

Geen gerucht is de mare dat een evacuatie van de bewoners van de Vesting nabij is. Dat is dinsdagmiddag 14 mei het geval. Bepakt en bezakt trekt tussen vier en zes uur een tragische stoet over de Doorbraak. Sjouwende mensen, kinderen, bepakte fietsen, enkele karren en auto's. In de buitenwijken staan de huizen gastvrij open en iedereen vindt een plaats. Er wordt gevreesd voor het lot van de Vesting. Enkele uren na het evacuatiebevel komt echter het bericht dat Nederland de wapens heeft neergelegd. Woensdagochtend keren de vestingbewoners dankbaar naar huis terug. De winkels worden geopend en het leven neemt zijn gewone gang. Weldra staan de ramen weer open en spelen kinderen langs de straat. Er wordt nog een beetje gebuurd om de belevenissen uit te wisselen maar daarna is alles voorbij.

Het leven gaat door

In dezelfde meiweek nog keert zo'n 200 man van het 9e Regiment Motor Artillerie terug van de Grebbeberg. Er heerst opluchting in de Vesting want er zijn maar twee gewonden. Grote spanning blijft er echter over het lot van het 34e Regiment Infanterie dat twee weken eerder naar de omgeving van Rotterdam was vertrokken.

Op 17 mei roept Boddens Hosang de gemeenteraad bijeen en vraagt op grond van de omstandigheden een volmacht om snel te kunnen beslissen. Die krijgt hij niet. De raad houdt een vinger in de pap.

In die vergadering wordt ook besloten om een collecte te houden voor het zwaargetroffen Rotterdam. Al de volgende dag halen raadsleden en notabelen ruim 3000 gulden op.

Enkele dagen later ontvangt de burgemeester een telegram van baron Röell, de Commissaris van de Koningin in Noord-Holland. De Duitse militaire overheid heeft hem gelast om in Naarden vier vrachtauto's, vier personenauto's en vier motorrijwielen te vorderen.

In dat eerste oorlogsjaar viert dominee Drijver zijn tachtigste verjaardag. Het lijkt dan weer even als vanouds. De burgemeester is natuurlijk op zijn verjaarsfeest aanwezig. Dat is ook het geval als agent Kamer op 17 augustus afscheid neemt van de politie. In datzelfde jaar verhuist de politie van de Raadhuisstraat naar het voormalige station van de Gooische Stoomtram in de Cattenhagestraat. Ook organiseert mevrouw Boddens Hosang net als vroeger weer acties voor de goede doelen. Maar de Oranjefeets-

Zondag 26 mei 1940 is dominee Drijver 80 jaar geworden. De burgemeester in zijn karakteristieke houding: linkerhand in de zak van zijn colbert.

ten zijn verboden en dan is de Vesting zichzelf niet meer. Als aan het eind van het jaar dominee Drijver overlijdt, lijkt er helemaal een tijdperk in de lokale geschiedenis te zijn afgesloten.

NSB-vaandels en rode hakenkruizen

Het jaar 1941 begint met de herbenoeming van de burgemeester voor een nieuwe ambtsperiode. De bevolking is verheugd en felicitaties stromen bij Boddens Hosang binnen. Minder leuk is het dat hij in februari de eed zal moeten afleggen ten overstaan van mr. Albert Johan Backer (8) die net tot Commissaris van de provincie Noord-Holland is benoemd. Backer staat bekend als een fanatiek nationaal-socialist en het is maar beter om hem te mijden. Dat kan echter niet altijd. Op 28 februari krijgen de burgemeesters in Noord-Holland een uitnodiging van Backer voor een bijeenkomst in Haarlem waar hij zal vertellen hoe hij onder de huidige omstandigheden zijn taak ziet. Na afloop kunnen de burgemeesters hun opwachting bij de nieuwe commissaris

ris en zijn vrouw maken. Op zo'n bijeenkomst is het zaak om ieder woord te wegen en dat gaat Boddens Hosang niet slecht af.

Ondertussen vinden in Naarden collectes voor de door de Duitsers georganiseerde Winterhulp Nederland plaats, opent de Chemische Fabriek een entrepot voor de fabricage van vruchtensappen en essences, wordt aan de Valkeveenselaan een nieuwe begraafplaats geopend, vindt in de grote zaal van het secretariegebouw in de Raadhuisstraat een tentoonstelling plaats van etsen van Rembrandt en zijn tijdgenoten, wordt het zilveren ambtsjubileum van dominee Poldervaart gevierd, vinden de eerste verkeersexamens voor schoolkinderen plaats en worden op de Schapenmeent de eerste huizen voor bejaarden gebouwd.

Maar halverwege dat jaar wordt er een verzetsgroep opgericht. Marinus Dubelaar en de zijnen verdwijnen achter de tralies en voor hun leven wordt gevreesd. Op Koninginnedag kladden twee onverschrokken jongens 'Oranje Boven' op de schoorsteen van de Gooische Wasscherij bij de Jan ter Gouweg. De Duitsers en de NSB-ers zijn woedend, maar heel veel Naarders voelen zich erdoor gesterkt.

Aan het eind van 1941 laat Backer weer van zich horen. Op vrijdag 21 november nodigd hij twaalf burgemeesters uit voor een bespreking. Boddens Hosang is een van hen. In de vergadering vertelt Backer de bedoeling van deze samenkomst, die hij om de twee maanden wil houden. Niet om de touwtjes aan te halen maar om banden van vriendschap op te bouwen, onder het genot van een kopje koffie en een glaasje bier. Maar, voordat het zover kan zijn, wil hij eerst weten wat hij aan de heren heeft. Wat ze aan hem hebben, weten ze eigenlijk al. Dan steekt hij van wal met zijn visie op het huidige wereldgebeuren. In een uitgebreid betoog (9) zegt Backer onder meer dat voor hem vaststaat dat 'de nieuwe orde' zal overwinnen. Er vindt een wereldrevolutie plaats. We gaan niet naar de kelder maar omhoog. Een gouden eeuw is nabij waarin de kern van Europa wordt gevormd door Duitsland als draagster van de westerse filosofie en beschaving. Hij vraagt de burgemeesters om niet terug te kijken maar te beseffen in welke grote tijd ze leven. Hij verwacht van ze dat ze in daad en voorlichting het volk gaan voorbereiden op wat komt. Daarbij moeten ze beseffen dat het liberaal-kapitalisme en het democratisch-parlementaire niet meer terugkomen.

Dan vraagt hij aan de burgemeesters steun voor deze ideeën en wil hij van ieder persoonlijk een eerlijke getuigenis. Van de eerder verschenen burgemeesters had, zo zegt hij, zestig procent ja gezegd.

Dan gaat Backer de kring rond en geeft allen een hand terwijl ze antwoorden. De uitkomst is teleurstellend voor de commissaris. Alleen de burgemeester van Aalsmeer antwoordt volmondig met ja. Backer betuigt zijn leedwezen en zegt dat hij een beter resultaat had verwacht. Toch sluit hij met de mededeling dat hij de neenzeggers er niet minder om zal achten.

Op 29 november bereikt Naarden het bericht dat de Naarders Marinus Dubelaar, Henk Visser en de Bussumer Fokke Bleeker vanwege het in het bezit hebben van wapens door een Duitse krijgsraad ter dood zijn veroordeeld. Het slaat in als een bom en door dominee Poldervaart en pastoor Hermsen wordt een verzoek om gratie ingediend. Het Sinterklaasfeest van 1941 is er een met een zwarte letter, schrijft een Naarder in zijn dagboek (10).

Met het gedicht 'Trein 1941' van Clinge Doorenbos wordt voor de Naardense ambtenaren het jaar evenwel feestelijk afgesloten in Concordia. Boddens Hosang is er gastheer.

Maar er hangt iets ongewis in de lucht. Zo nodigt Boddens Hosang in januari zijn hoofdamttenaren uit voor een diner bij hem thuis. Maar in zijn plakboek schrijft hij erbij: 'alsof wij voelen dat 't ambtelijk leven ten einde snelt'. Het zijn gemeentesecretaris Visser, gemeentearchitect Deenik, inspecteur Brands van de politie en wethouder Maijer. Maar ook Van der Water van de gasfabriek, Van Zalinge van het zwembad en Verburt de arts zijn present. De burgemeester had de uitnodiging in dichtvorm opgesteld en zo ook reageren de genodigden. Een onverschrokken Gijs Verburt plaats bij zijn gedicht een uitspraak en portret van Willem van Oranje.

De heren voelen het goed aan. Halverwege 1942 worden in Naarden binnen vijf dagen 231 joden opgepakt en gedeporteerd (11). Boddens Hosang, Jur. Visser, Brands en Maijer zijn dan al niet meer in functie.

Op vrijdag 6 februari 1942 zit Boddens Hosang om drie uur in de zaal van het Concertgebouw van Haarlem op een bijeenkomst van bedrijfsdirecties. Met hem zitten daar de meeste burgemeesters uit de provincie met hun directeuren van bedrijven. Verder zijn er veel Duitsers en functionarissen van de NSB. Het podium is rijk versierd met bloeiende narcissen. De achtergrond van het decor is verlucht met NSB-vaandels en spandoeken met rode hakenkruizen. Het is koud in de zaal. Twintig minuten te laat komt Walter Unger, de Beauftragte (12) voor de provincie Noord-Holland binnen en brengt de nazigroet. Hij opent de rij van sprekers met een verhaal over een nieuwe ordening voor heel Europa. Gelukkig is er niet veel van zijn woorden te verstaan omdat hij precies in de microfoon spreekt. Daarna houdt Gauobman Montag een lezing over het arbeidsfront in Mecklenburg. Er volgt een nationaal-socialistisch betoog over arbeid. *'Eenheid in en binnen de bedrijven. De adel van de arbeid. Men moet een volk opbouwen naar de wil van de schepper'*, schalt hij in het Duits de zaal in. Maar Boddens Hosang heeft geluk. Vanwege de beperkte reisgelegenheid kan hij voortijdig afhaken en de trein naar huis nemen.

Burgemeester af

Op 12 februari 1942 worden Dubelaar en Bleeker door de Duitsers gefusilleerd. Vis-

ser heeft gratie gekregen, zijn straf is gewijzigd in levenslang. Donderdag 26 februari wordt er in Naarden een plechtige requiemmis voor Dubelaar gehouden in een bomvolle Sint Vituskerk. Boddens Hosang is een van de aanwezigen. Zijn aanwezigheid wordt door zijn superieuren uitgelegd als een demonstratie en op 10 maart moet hij in Haarlem op het matje komen. Van de twee gesprekken daar - een met de commissaris van Noord-Holland Backer en het andere met Unger de Beauftragte van de Rijkscommissaris - heeft Boddens Hosang verslagen gemaakt.

In het eerste gesprek confronteerde Backer hem vrijwel meteen met zijn aanwezigheid bij de mis voor Dubelaar waar gezegd was dat de ter dood veroordeelde voor zijn Vaderland was gevallen. Boddens Hosang ontkende het laatste en vertelde dat hij er was geweest omdat hij de overledene zeer goed had gekend. Verder verwachtte hij dat de mis zeer druk zou worden bezocht en daarom wilde hij zich er persoonlijk van overtuigen dat er geen demonstratie zou plaatsvinden. Bovendien vond hij dat de straf door het voltrekken van het vonnis een einde had gevonden en dat er nu voor het zielenheil van Dubelaar moest worden gebeden.

Backer vond zijn verklaring ongeloofwaardig en zei dat hij er respect voor zou hebben gehad als Boddens Hosang nu gezegd zou hebben dat hij al eerder 'neen' gezegd had en niet langer met de nieuwe heren wilde samenwerken en dat hij met deze daad daarvan had gedemonstreerd. Backer wees Boddens Hosang erop dat de Duitsers zijn daad hoog opnamen en dat hij maar vast rekening moest houden met de consequenties voor zijn functie.

De commissaris zei verder dat hij het verstandiger had gevonden als Boddens Hosang eerst met hem in overleg was getreden en vroeg zich af waarom hij niet vaker bij hem kwam. Boddens Hosang antwoordde dat hij meende dat de commissaris wel belangrijker zaken aan zijn hoofd zou hebben en dat hij geen behoefte had gevoeld om het bezoek aan een mis door hem te laten sanctioneren. Na een korte stilte bedankte Boddens Hosang de commissaris voor de steun die hij hem in de achterliggende jaren wél had verleend, nu hij wel voor het laatst in zijn kamer zou zijn.

*Marinus H.G. Dubelaar (1898-1942),
leider van een Naardense verzetsgroep.*

Maar de commissaris was nog niet helemaal klaar. Zo kwamen er nog wat onaangenaamheden (13) ter sprake die er al eerder tussen hem en de burgemeester waren gevallen. Tot slot zei Backer dat hij in het gedrag van Boddens Hosang niet anders dan een demonstratie kon zien die sterker was dan de afzijdige houding van driekwart van de Nederlanders. Hij verwachtte dat de consequenties omvangrijk zouden zijn. Boddens Hosang zei daarop dat hij er geen spijt van had en besloot met de zin *'Als dit ook al niet meer mag, dan zal ik de consequenties met vertrouwen aanvaarden'*.

Een uur na de bespreking met de commissaris volgde het gesprek met de Beauftragte voor Noord-Holland. Unger vroeg Boddens Hosang naar de stemming in Naarden, maar ook naar wat hij van de koningin vond, hoe zijn omgang met de NSB en de Wehrmacht in Naarden was en of Boddens Hosang hulp voor ons land verwachtte van Duitsland of van Engeland. Bij de beantwoording moest Boddens Hosang al zijn diplomatieke vaardigheden inzetten om uit de voeten te komen. Zo kon hij de vraag over de koningin ten dele ontwijken door op te merken dat de bezettende macht verboden had over Hare Majesteit te spreken en dat hij slechts loyaal had mee te werken met die macht als consequente van het besluit van generaal Winkelman tot capitulatie. Uiteindelijk kwam Unger op de zaak terug. Ook hij zag de aanwezigheid van Boddens Hosang bij de mis als een demonstratie en voegde er aan toe dat daar ook de hele 'Evangelische anti-kliek' aanwezig was geweest. Boddens Hosang zei daarop dat hij niet meer dan 25 niet-katholieken in de kerk had gezien voor wie de overledene had gewerkt. De mis was trouwens in het Latijn geweest en had een normaal programma zonder predikatie. Tot slot verklaarde Unger dat hij de uiteenzetting van Boddens Hosang aan hogere instanties zou doorgeven en die zouden wel beslissen welke consequenties zijn gedrag zou hebben.

De aanwezigheid van de burgemeester bij de mis voor Dubelaar is de druppel die de emmer doet overlopen. Op 12 maart 1942 opent zich voor Boddens Hosang cel B-4-11 aan de Amstelveenscheweg in Amsterdam. Pastoor Hermsen wordt ook gevangen gezet. Hij zou tijdens de mis gezegd hebben dat Dubelaar en de anderen van hun vaderlandse liefde hadden getuigd.

Boddens Hosang en Hermsen worden door de Gestapo verhoord, ook in Den Haag. Daarvoor wordt de burgemeester naar de strafgevangenis van Scheveningen overgebracht. In Naarden gaat ondertussen het verhaal dat hem verweten wordt dat hij had geweigerd de straatnamen genoemd naar levende leden van het koninklijk huis te veranderen.

Op 4 april wordt Boddens Hosang door de Generalkommissar für Verwaltung und Justiz dr. Wimmer ontslagen als burgemeester van Naarden (14), omdat er vele klachten over hem waren, culminerend in het bijwonen van een mis ter nagedachtenis van

‘Toen op 12 maart 1942 ons huis bedekt was met sneeuw, opende zich voor mij cel B-4-11 aan de Amstelveenscheweg.’ Tekening: J.E. Boddens Hosang.

M.H.G. Dubelaar. Halverwege april wordt hij uit de gevangenis ontslagen (15). Hij is er slecht aan toe. Ondanks zijn verzoek om dat niet te doen, worden op zijn adres talrijke geschenken bezorgd van vrienden uit de Naardense gemeenschap.

Gijzelaar in Beekvliet te Sint Michielsgestel

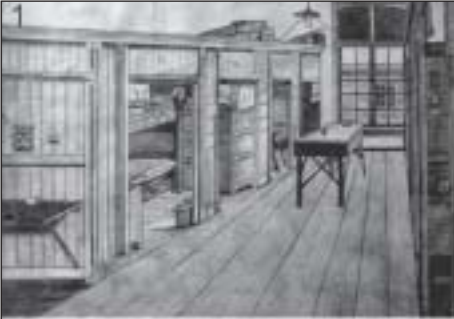
Kort na zijn vrijlating gaat hij met zijn vrouw twee weken op vakantie. Het echtpaar komt tot rust in hotel Figi in Zeist. Op 2 mei keren ze per fiets naar hun woning in de Rembrandtlaan terug. Twee dagen later start een landelijke gijzelingsactie. Boddens Hosang staat ook op de lijst. Hij is die dag niet thuis en daarom wordt zijn opsporing gelast. 's Avonds hoort Boddens Hosang dat hij wordt gezocht en besluit zich de volgende dag te melden. Zelf schrijft hij hier over: *‘En zo belde ik den 5en Mei den Inspecteur van Politie op met de mededeling, dat ik mij te zijner beschikking stelde, omdat ik wist dat hij mij zoeken moest. Ik kan moeilijk den zielenstrijd beschrijven, dien de arme man te doorstrijden had, toen hij hoorde, dat hij zijn vroegeren chef aan de Gestapo uitleveren moest; hij bezwoer mij, om mij niet vrijwillig aan te melden, hij bood ruim tijd om te kunnen vluchten, doch mijn besluit was genomen.’*

Boddens Hosang is daarmee een van de ongeveer 700 Nederlanders die uit alle lagen van het volk zijn gerekruteerd om in het seminarie Beekvliet in Sint Michielsgestel te worden vastgezet. De mannen, veelal gerespecteerde leiders, worden gegijzeld om in geval van aanslagen op Duitsers te kunnen worden geëxecuteerd. Dat gebeurt ook. Op 15 augustus 1942 worden vijf van hen in de nacht uit hun bed gelicht en vermoord

als represaille voor een aanslag bij Rotterdam. Op 16 oktober herhaalt zich zo'n tragedie en worden er vijftien gijzelaars doodgeschoten vanwege sabotagedaden in Twente. Drie van hen komen uit Beekvliet.

Boddens Hosang is van 5 mei tot 18 december 1942 gedetineerd geweest. Over zijn herinneringen heeft hij in 1946 onder het pseudoniem B.H. v.d Gijzel een boek geschreven (16). Hierin is het gijzelaarsleven tot in de details beschreven.

Ook andere gijzelaars schreven hun ervaringen op. In een anonieme brief van 31 mei 1942 gericht aan ene 'Lieve Henny' beschrijft een kampbewoner 'het straatje' waar hij

Impressies van het gijzelaarskamp St. Michielsgestel. 1. 'Straatje met onder- en bovenwoningen'. 2. De 'eigen leiding'. V.l.n.r.: mr. v.d. Dussen, prof. Schermerhorn en mr. v.d. Heijden. 3. 'Avondstemming in 't straatje'. Met 'kachelpijp' Boddens Hosang. 4. Het hoofdgebouw van het seminarie Beekvliet te St. Michielsgestel. Tekening: J.E. Boddens Hosang. 5. Zomer in Beekvliet. Gijzelaars wandelen over de Grote Cour.

een plek heeft gekregen in het met prikkeldraad omgeven seminarie. Hij vertelt dat Boddens Hosang ‘ereburger’ is van het straatje. Het slapie van de ontslagen burgemeester van Naarden is Den Tex, de burgemeester van Bloemendaal, en aan de overzijde heeft professor Schermerhorn een slaappleats. De briefschrijver prijst Boddens Hosang: ‘hij dweilt het straatje, zet thee, wekt hen, is brandmeester en deelt taart - gestuurd door zijn vrouw - met de anderen.

Boddens Hosang voelt zich in het kamp nergens te goed voor en doet alles om het leven van zijn medegijzelaars draaglijk te maken. Dat doet hij ook als Willem Schermerhorn (17) een beroep op hem doet om tot de ‘eigen leiding van Beekvliet’ toe te treden. In die kwaliteit krijgt hij op 1 september 1942 van de kampcommandant een ‘Ausweis’ en wordt hij voor de Duitsers een van de ‘Sprecher’ die namens alle gijzelaars kan optreden en tot wie zij kunnen spreken als er wat te zeggen is. Niet alleen dat ‘spreken’ maakt die titel belangrijk maar ook het voorrecht om bepaalde kamers in het voorgebouw van het seminarie, waar de Duitse kampleiding zetelt, te mogen betreden. Nog interessanter is daar het gebruik van de telefoon. Door die toegangen doen de gijzelaars voortdurend een beroep op hem en wordt hij met grote verantwoordelijkheden belast. Van deze taak kwijt hij zich op een prachtige wijze.

In december 1942 vinden op Beekvliet enkele massaontslagen plaats. Daardoor daalt het aantal gijzelaars met bijna 300. Op 18 december wordt Boddens Hosang vrijgelaten. Hij schrijft er zelf over: *‘Vlug inpakken, cabine netjes maken en dan kwam het afscheid. Vrienden brachten je naar het vóórbouw, droegen je koffers, dan, in de hall, nog een handdruk en dit stuk leven behoorde weer tot het verledene. Administratief tenminste; administratief behoorden we niet meer tot de gijzelaars, stonden we ineens daar buiten. Maar in feite ..... daar waren de vriendschapsbanden te sterk voor om die zoo in eens te kunnen afbreken! Maanden-, jarenlang bleven wij met onze gedachten in het kamp, beleefden we thuis op verschillende uren van den dag de gemeenschap, voelden we ons nog op “Beekvliet” en zochten we wegen om van die gevoelens te doen blijken.’*

Hendrik Jan Hoogenboom

In de periode dat Boddens Hosang op Beekvliet vastzat, ging het bergafwaarts op het Stadhuis van Naarden. Een wethouder moest onderduiken en een andere vertrok met stille trom. De gemeentesecretaris en een ambtenaar werden tot 15 jaar tuchthuisstraf veroordeeld. Een andere ambtenaar, de inspecteur van politie, een rechercheur en de sociale werkster zaten in kamp Vught opgesloten. Twee gemeentearbeiders werden tot een langdurige gevangenisstraf veroordeeld. De vacatures werden opgevuld met NSB-ers.

Een vervalste 'Ausweis' voor een groentekweker later monteur.

Boddens Hosang is de rest van de oorlog ambteloos burger en verblijft in 1943 thuis. Bij zijn vrijlating uit Beekvliet ontvangt hij veel brieven en bloemen. Ook komen er veel Naarders op bezoek. Om zijn bewegingsvrijheid te vergroten heeft hij een gefingeerd document op zak waarin staat dat hij hoofdvertegenwoordiger is bij verzekeringsmaatschappij 'De Nederlanden'. Daarmee kan hij in Gelderland en Overijssel vrij reizen. In die tijd is hij ook gebruiker van een volkstuin achter Zandbergen, waar hij onder meer aardappelen, peulvruchten en tabak verbouwd. Op 27 augustus 1943 geeft hij ter gelegenheid van zijn verjaardag een high tea voor zijn vrienden uit Beekvliet. Ook Schermerhorn is dan op de Rembrandtlaan present. Enkele dagen na zijn verjaardag krijgt hij van de Naardense politie een boete van 10 gulden omdat zijn

'Monteur Hendrik Jan Hoogenboom'.

woning tussen zonsondergang en -opgang niet goed was verduisterd. Hetzelfde politiekorps presteerde het om in de maand ervoor bij het theehuis De Wijde Blik een aantal verzetsstrijders te arresteren.

Van 15 november 1943 dateert een vals persoonsbewijs. De oud-burgemeester gaat daarop als groentekweker Hendrik Jan Hoogenboom uit Woubrugge door het leven. Later wijzigt hij dat beroep in monteur. We weten dat hij zich kort daarvoor moest melden bij Beauftragte Rombach in Amsterdam. Mogelijk is hem daar een verbanning uit de provincie aangezegd. Na de oorlog vertelt hij dat hij zich er niets van heeft aangetrokken. Hij bleef rustig thuis, zette monteur op zijn persoonsbewijs en als hij de deur uitging, deed hij een lapje op een oog, mat zich een scheve mond en een overal aan en stak een hamer en tang in zijn zak.

Van januari 1944 tot januari 1945 kan hij echter niet meer thuisblijven en moet onderduiken. De familie Dorlas in Hilversum biedt hem onderdak. 's Nachts sluipt hij in vermomming langs de achtertuinen van de Rembrandtlaan om, onopgemerkt voor zijn NSB-buurtgenoten, zijn gezin te kunnen bezoeken.

Bevrijding

Over de laatste oorlogsmaanden heeft Boddens Hosang weinig berichten nagelaten. Met een nederlaag voor de Duitsers in zicht keert hij in januari 1945 huiswaarts en bereidt zich in stilte voor op wat komen gaat. In het geheim wordt aan hem meegedeeld hoe hij moet handelen na de capitulatie. Al vóór de Duitse overgave ligt er een draaiboek klaar voor het arresteren van politiek verdachte elementen. Zodra het gebied door de vijand ontruimd zal zijn, moet Boddens Hosang zijn ambt weer gaan vervullen. Ook krijgt hij de opdracht om de burgemeester van Huizen te gaan vervangen. Op 5 mei 1945 capituleert Duitsland. Om acht uur 's ochtends gaat in Naarden de vlag in top. Voor een volksfeest losbarst, begeven leden van het gemeentebestuur en van de illegaliteit zich naar de Thierensweg om de vrijheidsdood van vijf mannen te gedenken. Een dag later treedt Boddens Hosang voor het eerst na vijf jaar weer officieel op door het bijwonen van een bijzondere dienst in de Grote Kerk. Iedereen is met oranje getooid. Op 7 mei om half negen in de ochtend trekken Boddens Ho-

Vreugde over de bevrijding op het bordes van de 'Town Hall' op 7 mei 1945.

Augustus 1945. Op het voetbalveld aan de Vaartweg worden uit Duitsland teruggekeerde verzetsstrijders gehuldigd. Henk Visser uit de Huibert van Eijkenstraat krijgt een herinneringsplaquette uitgereikt.

sang, H. Maijer, mr. A. Bruin, ds. J.P.C. Poldervaart en Jur. Visser voorafgegaan door de nieuwe gemeentebode ex-verzetsman Koen Mulder in cortège naar het Stadhuis. Genoemde heren vormen een voorlopig stadsbestuur en op die dag wordt de oranje proclamatieaffiche gedrukt waarin de bevolking wordt geïnformeerd over de terugkeer van het oude gezag.

De rest van het jaar staat voor Boddens Hosang voor een groot deel in het teken van de Canadezen. We zien hem in het Stadhuis vergaderen met brigadegene-

Bevrijdingsfeest in de Van Lijndenlaan waar met veel assistentie een draaiorgel door de wijk wordt getrokken

raal Wood. We zien hem op 6 juni in Hilversum bij de herdenking van de invasie in Normandië. We zien hem in de Marktstraat troepen inspecteren van de Franssprekende Canadezen. We zien hem in december op Oud Valkeveen bij een Sinterklaasviering voor kinderen van de 1e en 2e klassen van de lagere scholen, georganiseerd door de staf van de 10e Canadese Infanteriebrigade. En we zien hem ook als ceremoniemeester op 12 december 1945 in het Hof van Holland te Hilversum bij een 'Farewell-dinner' voor de staf van de Canadese strijdkrachten. Prinses Juliana en prins Bernhard zijn daar ook aanwezig.

De burgemeester inspecteert voor het Stadhuis een compagnie van de Franssprekende Canadese bevrijders.

Boddens Hosang verhuist in die naoorlogse dagen van de Rembrandtlaan naar de Amersfoortsestraatweg, naar de villa tegenover Jan Tabak waar eerder NSB-leider Mussert woonde. Op dat adres is mevrouw Boddens Hosang meteen weer actief in het wel-farewerk. De viering van Koninginnedag komt ook weer op gang. In verscheidene straten worden erepoorten gebouwd, maar dat is door gebrek aan materiaal nog niet veel moois. De bescheiden middelen maken een illuminatie van de wallen met vuurwerk ook nog niet mogelijk.

Landhuis Eik en Linde aan de Amersfoortsestraatweg (ingang Brediusweg), de naoorlogse woning van de familie Boddens Hosang.

Herdenkingen

Het jaar 1946 wordt er een van herdenkingen. Op het kruispunt Thierensweg/Rijksweg wordt in het voorjaar een monument voor de daar vermoorde Va-

derlanders onthuld. Zaterdag 3 mei verzamelen zich om half acht veel Naarders tegenover Zandbergen en formeren een stille tocht naar het monument. Drie dagen later herdenkt de Joodse gemeente de bevrijding. In het bijzijn van Boddens Hosang wordt voor het eerst stilgestaan bij de misstanden en gruwelijkheden die de joodse landgenoten zijn overkomen. De Tsjechen komen ook weer naar Naarden en herdenken Comenius als vanouds. Zelfs start er weer een Comeniusherdenkingstocht. In dat jaar repatriëren zo'n 70.000 mensen uit Nederlands-Indië. Boddens Hosang organiseert drie bridgedrives ten bate van de opvang van deze landgenoten.

Het vertrouwde vooroorlogse garnizoen komt ook weer terug. In de Weeshuiskazerne wordt het 1e Regiment Luchtdoelartillerie gehuisvest en Vaderlandse liederen weer klinken als de militairen langs het Stadhuis defileren.

Een oud doel van de burgemeester, 'de vorming van een samenhangende burgerij', krijgt op 11 juli opnieuw gestalte als hij de bewoners van Naarden-Oost uitnodigt voor een avondconcert van D.O.B. in zijn eigen tuin. Samen met PvdA-fractievoorzitter Evert Vermeer blaast hij Icona weer nieuw leven in. Het krachtige duo maakt een plan de campagne waarbij een Oranjabal, rondleidingen, schaatswedstrijden en een Sinterklaasviering worden georganiseerd. Voor het eerst sinds 1939 zijn op 31 augustus de wallen weer geïllumineerd en wordt er een groots vuurwerk afgestoken. Verlicht door in petroleum gedrenkte brandende turven staan op de wallen vlaggen van de acht verbonden naties.

Op 20 april 1946 is voor Boddens Hosang zijn derde ambtstermijn in Naarden ingegaan. In die hoedanigheid opent hij een nieuwe speeltuin van het kinder-

Begin mei 1946 passeert Sir Winston Churchill bij zijn bezoek aan Nederland de gemeente Naarden. Het escorte stopt even bij Jan Tabak waar de burgemeester van de gelegenheid gebruik maakt om met zijn vrouw de Britse oorlogspremier een kruik jenever te overhandigen.

Op 31 mei 1946 wordt het geëlektrificeerde baanvak Amsterdam-Amersfoort officieel in gebruik genomen. We zien de feesttrein op het station Naarden-Bussum, waar de burgemeesters van de beide gemeenten zullen instappen.

huis van het Leger des Heils, viert hij het zilveren jubileum van de Bachvereniging en is ook een van de passagiers van de feesttrein die op 31 mei 1946 het geëlektrificeerde baanvak Amsterdam-Amersfoort in gebruik neemt. Eerder die maand overhandigt hij Churchill een kruik Hollandse jenever als de grote Britse staatsman bij zijn bezoek aan Nederland over de Rijksweg door Naarden rijdt.

Vertrek uit Naarden

In augustus 1946 neemt Boddens Hosang afscheid van de noodgemeenteraad en is Naarden bestuurlijk weer op orde. Met de benoeming van mr. P. van Driel op 16 januari 1947 tot burgemeester van Huizen komt ook een einde aan zijn dubbelfunctie. Twee weken later neemt hij afscheid van kolonel H.F. Dudok van Heel die zijn commando over de Binnenlandse Strijdkrachten in het Gooi heeft neergelegd. Maar met het herhalen van de Comeniuswandeltocht, een zoveelste kranslegging bij zijn monument en weer een inzamelactie voor het goede doel, lijken Boddens Hosang en zijn echtgenote het in Naarden te hebben gezien. Hij is inmiddels 47 jaar oud en wil nog wel wat anders. Als dan het ambt van burgemeester van Doetinchem, een grotere gemeente die veel onder de oorlog heeft geleden, vrijkomt, solliciteert hij. Per 19 juni 1947 wordt hij daar benoemd en Naarden verleent hem gelijktijdig eervol ontslag.

Elf jaar is Boddens Hosang burgemeester van Doetinchem geweest. Vanaf augustus 1957 echter heeft hij zijn werk door een ernstige ziekte slechts sporadisch kunnen uitoefenen. Hij wordt opgenomen in het ziekenhuis van Doetinchem. Na op zijn ziekbed nog benoemd te zijn tot officier in de Orde van Oranje-Nassau overlijdt hij op 19 juni 1958 in het stads- en academisch ziekenhuis van Utrecht.

Op maandag 23 juni wordt zijn lichaam naar Naarden overgebracht en daar in de middag, overeenkomstig zijn wens, op 'Nieuw Valkeveen' in het bijzijn van veel vrienden - hij was een beminnelijk mens - begraven.

Noten:

1. De collectie is in het bezit van mevrouw F.A.J.E. Mager-Boddens Hosang te Maarn. De redactie is haar veel dank verschuldigd voor de inzage van deze collectie en de aanvullende informatie over haar vader.
2. Jacob Eliza Boddens Hosang komt uit de gegoede stand. Ooms aan vaderszijde bekleedden functies als notaris, kapitein-luitenant-ter zee en consul-generaal te Genua. De familie beschikt over een familiewapen.

- Dat is ook het geval met de uit Apeldoorn afkomstige familie Boddens die bovendien vermogend was.
3. Albert Adriaan Hendrik Hosang is van 25 mei 1895 tot 8 april 1911 burgemeester van Blaricum geweest. Na een goede start waarin hij de harten van alle weldenkenden in Blaricum had gewonnen, keerde de bevolking zich, door kwalijke handelingen van de burgemeester zelf, tegen hem en werd hij gedwongen te vertrekken. Hij werd daarop ook de deur gewezen door zijn vrouw en vertrok naar Apeldoorn. Mevrouw Hosang-Boddens bleef met haar drie kinderen alleen in Blaricum in haar huis aan de Torenlaan achter. Later verhuisde het gezin naar de Houtweg in Laren.
  4. Johan Adriaan Hosang was van 1947 tot 1974 burgemeester van Woudenberg.
  5. Op 3 januari 1929 huwt J.E. Boddens Hosang met Francina Jacoba Wilhelmina (Fransje) van Dishoek (1904-1987). Haar vader is Cornelis Anthony Jacobus van Dishoek (1863-1931) die van beroep uitgever is. Kinderen uit het huwelijk Boddens Hosang-van Dishoek zijn Johan Frederik (Fred) (1929-2007), Francina Anthonetta Jacoba Elizabeth (Frankje) (1932) en Johanna Wilhelmina Alberta Constance (Ange) (1938).
  6. Boddens Hosang was die dag met zijn gezin ten huize van zijn schoonmoeder de weduwe Van Dishoek aan de Graaf Wichmanlaan in Bussum. Vandaar werd het gezin per auto door de gemeentesecretaris Jurjen Visser afgehaald en naar de gemeentegrens bij de Comeniuslaan en Julianalaan gereden.
  7. De joodse kinderen hadden van de Duitse overheid een vrijgeleide gekregen. Daarmee wilde het naziregime tegemoetkomen aan de toenemende stroom van protesten tegen de anti-joodse maatregelen in Duitsland. De kinderen, veelal van orthodox-joodse huize, zijn krap een week in Naarden geweest. Op 22 november vertrokken ze naar een joods weeshuis in Den Dolder, waar aan het ritueel koken en bereiden van de spijzen tegemoet kon worden gekomen. Zie Freek Udo, *Joodsche kinderen in veilige haven te Naarden*, in *De Omroeper* jrg. 1 nr. 4 pp. 118-123.
  8. Mr. Albert Johan Backer was commissaris van Noord-Holland in de periode 1941-1945. Ten tijde van de Duitse inval bekleedde hij de functie van kabinetschef van A. baron Röell, de toenmalige commissaris der Koningin in Noord-Holland. Hij werd begin 1941 commissaris van de provincie Noord-Holland (vanaf 30 juli 1940 was de titel 'commissaris der Koningin' verleden tijd) en ontpopte zich als een fanatiek NSB-er. Hij omringde zich met gelijkgestemden en probeerde voortdurend de burgemeesters dienstbaar te maken aan het Duitse regime. Hij bevorderde ook de terreur tegen lagere gemeenteambtenaren en hun gezinnen. Na de oorlog was hij ruim vijf jaar gedetineerde.
  9. Boddens Hosang heeft een uitgebreid verslag gemaakt van deze bijeenkomst met de commissaris van Noord-Holland.
  10. *Dagboek van een Naarder 1940-1945*. In een bewerking van drs. Mies Langelaar. Uitgave Stadsarchief Naarden, 1995.
  11. Frans Sloomman, *Deportaties van Naardense joden*, in *De Omroeper* jrg. 4 nr. 3 pp. 98-101.
  12. Op landelijk niveau was Seyss-Inquart als Reichskommissar de hoogste Duitse autoriteit. Onder hem, op provinciaal niveau, fungeerden Beauftragte des Reichskommissars. Dat waren toezichhouders op alles wat er in de provincie gebeurde, vooral op het vlak van openbaar bestuur, publieke opinie en het economisch leven. Seyss-Inquart noemde hen ooit 'kleine Reichskommissare'. De besturen van de provincie en gemeenten moesten hun beslissingen altijd aan de Beauftragte meedelen. Walter Unger was begin 1942 tot 31 oktober 1942 Beauftragte voor Noord-Holland.
  13. Een van die onaangenaamheden was het feit dat Boddens Hosang op de begrafenis van de heer Luden (voorzitter van Stad en Lande van Gooiland) niet naar de commissaris was toegekomen. Boddens Hosang vertelde daarop dat hij niet wist dat de commissaris er ook was. Backer voelde dat hij genegeerd werd, ook door andere burgemeesters. Als het even kon, benaderden de burgemeesters liever direct secretaris-generaal Frederiks van Binnenlandse Zaken dan de NSB-er Backer.
  14. Er wordt hem per die datum een pensioen verleend, dat hij de hele oorlog door iedere maand ontvangt. In augustus 1947 wordt hij door middel van een bedrag ineens gecompenseerd voor het tijdens de oorlogsjaren niet ontvangen deel van het burgemeesterssalaris.
  15. De bronnen spreken elkaar tegen over de exacte datum. In een ongedateerde brief uit mei of juni 1942 van mevrouw Boddens Hosang noemt zij 16 april. In april 1947 verklaarde Boddens Hosang officieel dat hij van 4 april 1942 tot 20 april 1942 in Amsterdam gedetineerd is geweest in de gevangenis aan de Amstelveenscheweg. In Naarden ging op 14 april 1942 het gerucht dat Boddens Hosang uit hechtenis was ontslagen en direct erna bij zijn zuster in Apeldoorn was ingetrokken om alle herrie die dat in Naarden met zich zou kunnen brengen, zoals betogingen, te voorkomen. In zijn plakboek schrijft Boddens Hosang dat hij op 17 april is vrijgelaten uit de gevangenis.
  16. B.H. v.d. Gijzel, *St. Michielsgestel, Herinneringen uit het Gijzelaarsleven*. Uitg. C.A.J. van Dishoek, Bussum. 1946.
  17. Prof. dr. ir. Willem Schermerhorn (1894-1977) stond zelf aan het hoofd van de leiding van de gijzelaars. Van 24 juni 1945 tot 3 juli 1946 was hij minister-president.